

הארטילריה "נשק השמדה" – האמנם?

סא"ל (מיל') צבי עופרי*

המחויבות הטמונה במושג השמדה. כאשר קובעים שמערכת הנשק הנה מערכת שתשמיד את האויב ו"תנקה" את השטח יש בכך מחויבות כלפי הכוחות המסתערים, וזו מתחזקת שבעתיים כאשר קובעים שניתן בעקבות זאת לצמצם את הכוחות עד כדי "כוחות קטנים שתפקידם יהיה התייצבות על היעדים". קביעה כגון זו שנובעת מההתחייבות ל"נקות" את השטח טומנת בחובה סכנה רבה. שכן, והיה וישתנה המבנה הארגוני של כלל כוחות היבשה ויושם דגש על יכולת ההשמדה של הארטילריה, מה יהיה אם אי אפשר יהיה לממש את ההתחייבות? האם אז נוותר על ביצוע המשימה, ניסוג לאחור ונבנה מערכות חדשות?

ההשמדה הנה אמצעי ולא מטרה בפני עצמה. הפעלת חימוש בשדה הקרב הנה אמצעי למימוש מטרות המלחמה בדרגים השונים החל מהרמה המדינית וכלה ברמה הטקטית אופרטיבית ולפיכך על האמצעי להתאים למטרה. ככל שהמטרה שאפתנית יותר, כך על האמצעי להיות דראסטי יותר ולהיפך. ולכן כאשר ממליץ הקתמ"ר על השמדה, יש מקום לשאול את עצמנו, בעצם לאיזו מטרה נפעיל את נשק ההשמדה? העסקת יעד מבוצר (פיתה"ה" סורית) בתחמושת עשן. כך שתסנוור את חיילי האויב ותמנע מהם הפעלת כלי נשקם, יכולה לעתים להיות יעילה הרבה יותר מאשר ניסיון "להשמיד" את המוצב בפגזים כאלה או אחרים, כאשר מראש ברור לנו שבמקרה הטוב, נגיע ל-60% - 70% השמדה וגם זה תלוי הרבה במיגון היעד ובמידה שבה אנו יכולים להפתיע את האויב.

משמעותו של המושג: השמדה פירושה כליה מוחלטת – הרג ולמעשה כל מערכות הנשק נועדו להרוג. לפיכך אין כל חידוש בתביעה להכריז על הארטילריה כעל נשק השמדה. כיום נהוג להדגיש את האפקט ההרסני של הנשק הגרעיני דווקא, ולכן ראוי להיזהר מלהכתיר מערכת נשק קונבנציונלית בתואר "נשק השמדה". (הדברים המובאים כאן יוצאים מתוך הנחה בסיסית שהקתמ"ר במאמרו עוסק בנשק קונבנציונלי ולא בנשק גרעיני). מכאן שכאשר דנים בהשגת אפקט השמדה ע"י נשק קונבנציונלי, הרי שעצם הדיון מתמקד בהשגת אפקט יחסי ולא אפקט מוחלט כגון זה המושג ע"י החימוש הגרעיני. האפקט היחסי של חימוש מסוים יש בו שני מרכיבי יסוד: היכולת של החימוש לגרום לנזק, והמטרה עצמה, רמת המיגון שלה, התנהגותה ואופיה. משמעות הדבר הוא שלא די בשיפור יכולת ההרס של החימוש, שכן זו מותנית גם במיגון של הצד הנגדי, ומכאן קשה לקבוע באורח מוחלט מהי מידת ההשמדה שתשיג. פיתוח הנשק בשנים האחרונות מתאפיין בכך שכנגד כל אמצעי נשק המפותח מפתח הצד הנגדי אמצעי מגן ודוגמאות אינן חסרות: נגד הטי"ל נ"ט פותח מיגון משופר לטנקים, נגד טילים נ"מ פותחו אמצעי הסטה, נגד אמצעי לוחמה אלקטרונית פותחו אמצעי נל"א והתהליך נמשך. המסקנה הנובעת מכאן היא: שמאחר שמערכת הנשק הארטילרי אינה יכולה להביא להשמדה מוחלטת מן הראוי למצוא לה הגדרה אחרת אשר יהיה בה כדי לייצג את הצורך ואת הייעוד.

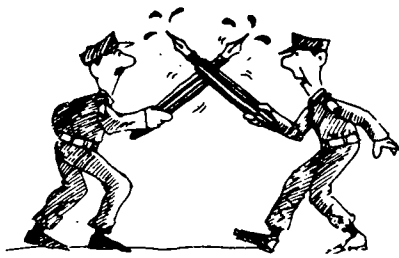
במאמרו "הארטילריה נשק השמדה" (מערכות 288), מבקש הקתמ"ר להציב בפני חיל התותחנים אתגרים חדשים בדמות פיתוח יכולת פגיעה והשמדת מטרות בשדה הקרב, תוך הדגשת יכולת הדיוק "הנקודתית". הצבתו של אתגר זה תשפיע לדעת הקתמ"ר על פיתוח אמצעי הלחימה הארטילריים, על תורת הלחימה של חיל התותחנים ועל מבנה החיל וארגונו לקרב. זאת ועוד, לדברי הקתמ"ר השיפור הניכר ביכולתו של הנשק הארטילרי להשמיד מטרות, יאפשר להקטין את הכוחות המסתערים (חי"ר וחש"ן) ולהסתפק ב"כוחות קטנים המתייצבים על היעדים לאחר שכוחות האויב שנמצאו בהם הושמדו כמעט לחלוטין". בשדה הקרב העתידי, הרווי אש, תהיה שרידותם של כוחות החי"ר והחש"ן, קטנה ביותר. לפיכך, חובה על צבא קטן לדאוג לביצוע משימותיו תוך פגיעות מינימליות בנפש. הפתרון למצב זה, אליבא דתא"ל טירה הנו פיתוח יכולת ההשמדה של הנשק הארטילרי.

כתותחן, אינני יכול שלא להסכים לצורך ולדרישה להקנות לארטילריה את היכולת לאכן מטרות בזמן אמיתי, להגיב במהירות, לפגוע במטרות בדיוק נקודתי ולהשמידן. יכולת כזו אם תוקנה לארטילריה, תאפשר לכוחות המסתערים לבצע את משימותיהם מבלי לשלם מחיר גבוה בחיי אדם. אך עם זאת נדמה כי יש לשאול אם הסיסמא שבה הוכתר המאמר אכן מייצגת את היעד שאליו שואפת הארטילריה.

על השמדה

כאשר דנים במושג "השמדה" בהקשר למערכת נשק, מתעוררות מספר שאלות יסוד שראוי לתת עליהן את הדעת:

* קצין בחיל התותחנים.

מטרה — מייצגת את הצורך לפתח את היכולת לרכוש מטרות "בזמן אמיתי", לזהותן ולהעסיקן ביעילות. המטרה משפיעה על סוג החימוש שיש לפתח ועל התאמתו להשגת האפקט המרבי. במושג "המטרה" טמון הצורך בפעולות הבאות:

- ★ פיתוח יכולת תצפית רצופה בשדה הקרב בעיקר מעבר לטווח העין (מזל"טים, מל"טים וכד').
- ★ פיתוח יכולת איכון וזיהוי מטרות במדויק ופיתוח מערכת לקבלת החלטות על חשיבותן וסדר העסקתן.
- ★ פיתוח סוגי תחמושת מגוונים, עפ"י סוגי המטרות השונות תוך הדגשת האפקטיביות של הפגז הכבד.
- ★ יכולת מעקב אחרי מטרות שהועסקו.

סיכום

כותרת וסיסמה ראויים להיות מוחלפים משהושגו או משפג תוקפם. הסיסמה "פגז ראשון במטרה" איננה חדשה. היא הוטבעה בשנת 1970, ולאורה חונכו דורות של קצינים, פותחו אמצעי לחימה, נבנה החיל ופותחה תורת לחימה, שהביאה את חיל התותחנים להישגים רבים. האמצעים שבהם אנו משתמשים כיום בחת"ם (מדי טווח לזר, מדי מהירות לזר, גיירו מהיר וכד') פותחו במשך שנים לאורה של הסיסמה "פגז ראשון במטרה", שאף התנוססה בבסיס ההדרכה של החיל. אינני משוכנע שתוקפה של סיסמה זו פג ולא ניתן להמשיך ולהשתמש בה לפיתוח העתידי של חיל התותחנים. הנחה זו מקבלת משנה תוקף לאור העובדה שהתחליף המוצע אין בו כל חזון או יעד חדש שאינו טמון בסיסמה הישנה.

תחת הכותרת שמציע הקתמ"ר כרצוני להציע כותרת אחרת: "פגז ראשון במטרה". דומני כי בכותרת זו יש כדי לענות על כל הדרישות שמציב שדה הקרב בפני הארטילריה.

ה"פגז" — החימוש שמשוגר למטרה — חייב להיות האפקטיבי ביותר, ואין גבול לדמיון וכושר ההמצאה. ניתן לפתח פגזים נ"ט כדוגמת ה"קופרהד" בעל הנחיית לזר או לפתח פגזים שינעלו על מטרה לאחר זיהוי תרמי או זיהוי חזותי. אין לשלול גם אפשרות של פיתוח פגזי זרחן, פגזי תאורה ועוד. המגוון חייב להיות רחב ככל שניתן ויש לשים דגש על התחכום ועל האפקטיביות של הפגז הכבד. לא עוד פגזים רבים הנורים אל השטח אלא פגזים בודדים בעלי אפקטיביות רבה. פגז "חכם" אחד שישמיד טנק ימנע את הצורך בכלי רכב להסעת תחמושת, במשגרים, באנשי צוות וביחידות טקטיות מסורבלות.

"ראשון" כרוך בגורמי פיתוח שכולם קשורים בנושא הזמן.

- ★ מידיות ומהירות התגובה למטרה שנתגלתה.
- ★ משך זמן העסקה. פגז יחיד או שנים יבצעו את המשימה.
- ★ השגת אפקט ההפתעה. הפגז הפוגע במטרתו ללא צורך בטיווח מוקדם.
- ★ דיוק הפגיעה.

מושג זה, מחייב הן את המערכת המשגרת והן את המערכת המבקרת את האש לערוך שינוי תפיסה וארגון, להכניס אמצעים חדישים, לתת עצמאות לכלי הכבד, להשתמש במערכת תקשורת משוכללת לשליטה ובקרה, ולשנות את מבנה היחידות ואת תפעולן.

הנחתת תחמושת על גודר טנקים הנמצא בתנועה יכולה לעצרו לחלוטין טין מבלי להשמידו. לפיכך ספק אם המושג "השמדה" אכן משקף את הצורך, או את המשימות המוטלות על חת"ם בשדה הקרב, ואת ייעודו.

הסיסמה "ארטילריה נשק השמדה" — כיצד לכת"ם

בראשית מאמרו מסייג תא"ל טירה את דבריו "למישור הטקטי בלבד ועוסק במהלכים של כיבוש יעדים". "משמעותם של מושגים כמו: תמרון, איגוף והשתלטות על יעדים מערכתיים לא תידון כאן", הוא אומר.

אלא שקרב כוחות היבשה אינו מצטמצם לכיבוש יעדים בלבד. "הקליפה הקשה" המהווה את החלק הקדמי של מערכת ההגנה של האויב אמנם מהווה בעיה בגלל צפיפות ההיערכות, המוצבים הרבים, המיקוש והמכשול, אולם הבקעת "הקליפה הקשה" אינה יעד בפני עצמו, או מטרת לחימה. זהו שלב אחד — קשה אמנם — של המערכה כולה. עיקרו של הקרב עדיין לפנינו, והוא: לחימה בכוחות השריון של האויב, בעתודות והשתלטות על יעדים מערכתיים. לפיכך אין לקבוע סיסמה שתצדד בפיתוח מערכת נשק, אשר תתאים רק לחלק אחד של שדה הקרב — חלקו הקדמי — אלא יש לשאוף לפתח מערכות נשק שתתאמנה לשדה הקרב כולו. ההתמקדות בבניית מערכות נשק אשר תתאמנה רק לחלקו הקדמי של שדה הקרב עלולה להוביל להזנחת החיפוש אחר פתרונות ואחר אמצעים שישרתו את המשכו של הקרב, כלומר קרבות השב"ש והשתלטות על מערכי עומק.

מבצעי "תופת" ו"אסותא"

כבוד (כראם) למחבלים; או ציון דרך במלחמה בפלסטינים?

סא"ל (מיל') אברהם זוהר

28 לוחמים. צה"ל, עטור ניצחון מלחמת ששת הימים, נקלע ללחימה שונה, מוגבלת במטרותיה, ושאיף להימנע מהת-

בבקעת הירדן. מבצע "אסותא" הסתיים בהצלחה וללא תקלות, אך במרחב הלחימה של מבצע "תופת" איכזר צה"ל

במבצעי "תופת" ו"אסותא", פשטו כוחות צה"ל, רכובים ומוטסים על "בסיסי הגרילה" שהקימו ארגוני המחבלים